

Список использованных источников

1. Арьес Филипп. Время истории / Филипп Арьес. – М.: ОГИ, 2011. – 304 с.
2. Геродот. История в девяти книгах / пер. Г. А. Стратановского. – М.: ОЛМА–ПРЕСС Инвест, 2004. – 436 с.
3. Гулыга А. А. Философские проблемы исторической науки / А. А. Гулыга, Ю. А. Левада (отв. ред.). – М.: Наука, 1969. – 321 с.
4. Нагорна Лариса. Исторична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії / Лариса Нагорна. – К.: ІпіЕнд, 2012. – 328 с.
5. Савельева И. М., Поletaев А. В. История и время. В поисках утраченного / И. М. Савельева, А. В. Поletaев. – М.: Языки русской культуры, 1997. – 800 с.
6. Слуцкий Борис. Лошади в океане / Борис Слуцкий. – М.: Эксмо, 2011. – 416 с. – (Золотая серия поэзии).
7. Стратановский Г. А. Фукидид и его «История» // Фукидид. История. – Л.: Наука, 1981. – С.405–438.
8. Фукидид. История / ред. Г. А. Стратановский, А. А. Нейхард, Я. М. Боровский. – Л.: Наука, 1981. – 543 с. – (Литературные памятники).

References

1. Ar'es Filipp. Vremja istorii / Filipp Ar'es. – M.: OGI, 2011. – 304 s.
2. Gerodot. Istorija v devjati knigah / per. G. A. Stratanovskogo. – M.: OLMA–PRESS Invest, 2004. – 436 s.
3. Gulyga A. A. Filosofskie problemy istoricheskoi nauki / A. A. Gulyga, Ju. A. Levada (otv. red.). – M.: Nauka, 1969. – 321 s.
4. Nagorna Larisa. Istorychna pam'jat': teoriji, dyskursy, refleksiji' / Larisa Nagorna. – K.: IpiEnd, 2012. – 328 s.
5. Savel'eva I. M., Poletaev A. V. Istorija i vremja. V poiskah utrachennogo / I. M. Savel'eva, A. V. Poletaev. – M.: Jazyki russkoj kul'tury, 1997. – 800 s.
6. Sluckij Boris. Loshadi v okeane / Boris Sluckij. – M.: Jeksmo, 2011. – 416 s. – (Zolotaja serija poeziji).
7. Stratanovskij G. A. Fukidid i ego «Istorija» // Fukidid. Istorija. – L.: Nauka, 1981. – S.405–438.
8. Fukidid. Istorija / red. G. A. Stratanovskij, A. A. Nejhard, Ja. M. Borovskij. – L.: Nauka, 1981. – 543 s. – (Literaturnye pamjatniki).

Chekanov V. Yu., candidate of historical sciences, assistant professor at the Philosophy and History department, Tauria V. I. Vernadsky National University (Ukraine, Kiev), vsvld1971@gmail.com

The «timelessness» in mass and historical consciousness

The article deals with the issue of roots, peculiarities of functioning and outcomes of usage of «timelessness» category as identification tool for historical epochs. Differently from centralized memory policy, the declaring some epoch «timeless» doesn't work as a mean to fasten public values. It manifests the intellectual elites' negative perception of suppression and lack of liberty. There are analyzed ancient historiography texts featuring the «timelessness» of the material given out of chronological system. The conclusion is that the perception behind both phenomena is inherited and expressed with the different balances between absolute and relative time in scientific historiography and mass perception of history.

Keywords: timelessness, elites, orientation, Herodotus, Thucydides, absolute and relative time.

Chekanov V. Yu., кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та історії, Таурійський національний університет ім. В. І. Вернадського (Україна, Київ), vsvld1971@gmail.com

«Позачасовість» у масовій та історичній свідомості

Розглядається питання про витоки, особливості функціонування та наслідки використання категорії «позачасовості» в якості ідентифікатора історичних епох. На відміну від централізованого запровадження політики пам'яті, сприйняття епохи «поза часом» не є засобом закріплення ціннісних орієнтирів, а слугує маніфестацією негативного ставлення інтелектуальних еліт до обмежень. Проаналізовані тексти античної історіографії, що характеризуються «позачасовістю» розташування матеріалу, не включеного в хронологічну систему. Зроблено висновок про спадковість світосприйняття, що стоїть за обома феноменами, яке виражається у зміні співвідношення між абсолютним і віносним часом в історичних працях і у масовому сприйнятті історії.

Ключові слова: позачасовість, еліти, орієнтація, Геродот, Фукидид, абсолютний та відносний час.

УДК 930:929:316.343–058.12:82–96«2000/2017»

Бараненко С. М.,

аспірантка кафедри спеціальних галузей історичної науки, Донецький національний університет ім. Василя Стуса (Україна, Вінниця), svetlana.baranenko@gmail.com

ІСТОРИКО–БІОГРАФІЧНІ ТА ПРОСОПОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДВОРЯНСТВА У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРИОГРАФІЇ

Автор звертається до аналізу робіт сучасних українських науковців, що присвячені історико–біографічним і просопографічним дослідженням. Метою роботи є аналіз праць про вивчення життєвого шляху і діяльності окремого представника дворянства та створення колективної біографії українських дворянських родин. Підкреслюється думка, що персоніфікована історія акцентує свою увагу на певній людині, показує її діяльність, місце та роль у суспільстві, демонструє її інтелектуальні здобутки. Поступове включення в науковий обіг інформації, виокремлених з архівів, повинно допомогти створити більш точні, «яскраві» сторінки з життя відомих людей.

Автор використовує наступні історіографічні джерела: монографії, автореферати, дисертації, в яких розглянуто життєписи як окремих визначних осіб, так і цілих родин. Висновки статті доводять, що у працях йдеться не лише про конкретну особу але і про вплив на неї соціокультурного середовища, яке мало чималий вплив на розвиток особистості. Зазначено, що значне місце у формуванні особистості займали виховання у сім'ї, освіта, родинне коло, оточуюче середовище, соціальні зв'язки, а також зв'язки поколінь. Автор висловлює сподівання, що персоніфікована історія дозволить сучасному українському досліднику більш глибоко зануритися у вивчення подій, що стосуються української еліти дореволюційної доби, адже саме вона відіграла велику суспільно–громадську та культурно–меценатську роль у житті суспільства.

Ключові слова: дворянство, сучасна українська історіографія, історична біографія, просопографія.

Сучасна наукова думка містить у своєму арсеналі відомості не тільки про значні локальні або світові події, а й про конкретних осіб. Персоніфікована історія акцентує увагу на певній людині, показує її діяльність, місце та роль у суспільстві, демонструє її інтелектуальні здобутки. Науковець, що працює в полі біографії, повинен показати не просто людину в часі. Він має представити саму особистість людини, яка буде проявлятися через призму соціальних рис епохи. Сьогодні можливості науковців значно розширилися, не в останню чергу завдяки, доступам до нових джерел інформації, новітніх підходів тощо. Поступове включення в науковий обіг інформації виокремлених з архівів, повинно створити більш точні, «яскраві» сторінки з життя відомих людей. У зв'язку з цим персоніфікована історія дозволяє українському досліднику більш глибоко зануритися у вивчення та аналіз подій, що стосуються української еліти дореволюційної доби. Адже саме вона відіграла велику суспільно–громадську та культурно–меценатську роль у житті суспільства. Незаслужене тривале забуття цілого класу людей в українській історії зобов'язує науковця відтворити історіографічну справедливість.

Означена проблема знайшла часткове відображення в публікаціях дослідниць І. Старовойтенко [8] та Т. Чубіної [11], які звернули увагу на генеалогічні праці про ряд українських родів, козацьку старшину правобережну шляхту.

Мета статті полягає в аналізі історико–біографічних і просопографічних досліджень сучасних українських науковців, які присвятили свої праці вивченню життєвого шляху та діяльності окремого представника дворянства та створенню колективної біографії українських дворянських родин.

На початку XXI ст. серед вітчизняних істориків набули поширення дослідження, присвячені життю та діяльності найяскравіших персоналій, які належали до дворянського стану. Так, нерідко ці праці були пов'язані з представниками Лівобережжя та Катеринославщини. Наприклад, вивченню державної, економічної та громадської діяльності представника відомого старшинсько-дворянського роду Г. Галагана присвятив працю А. Тимошенко [9]. Автор охарактеризував основні галузі виробництва господарств поміщика, зазначаючи, що в пореформений період великому землевласнику вдалося зберегти свої маєтки, а згодом – і стабілізувати їхній економічний стан, проте загалом, він так і не зміг повністю перевести своє господарство на ринкову систему, причини чого дослідив історик (активне громадське життя, брак часу тощо). Докладно автор проаналізував законотворчу діяльність Г. Галагана, його внесок у підготовку реформи про скасування кріпосного права, називаючи його «одним з безпосередніх творців селянської реформи» [9, с. 11]. Доброчинна та громадська діяльність поміщика, на думку автора, свідчила про українську національну позицію («із вкрапленням слов'янофільських поглядів»), що проявилось у фінансуванні таких видань як «Основа» та «Киевская старина», а також діяльності українських представників творчої інтелігенції [9, с. 13].

Постать Г. Милорадовича стала об'єктом дослідження О. Коваленко, у якому вона відтворила його життєвий шлях і напрями діяльності [4]. У центрі уваги дослідниці не лише біографія самого громадського діяча, а й те соціокультурне середовище, яке впливало на його становлення та світогляд. Г. Милорадович брав безпосередню участь у розробленні проекту селянської реформи, а також становленню органів місцевого самоврядування, надавав підтримку закладам освіти, охорони здоров'я та соціального захисту. Окремий розділ дослідження присвячено науковому доробку Г. Милорадовича, зокрема його студіям з історії та генеалогії «малоросійського дворянства», що відіграли важливу роль у становленні історичних досліджень на українських теренах.

Постать катеринославського діяча О. Поля була висвітлена у праці І. Кочергіна [5]. Ця особистість належить до числа тих, хто був незаслужено забутий у радянський період, тому автор є першим в історіографії, хто детально розглянув його родовід, громадську та службову діяльність. Дослідник вивчив ту велику спадщину, яку залишив О. Поль як археолог, меценат, рудорозробник, громадський діяч, що брав участь у впровадженні селянської, земської і судової реформ у Катеринославській губернії.

Життя та діяльність останнього предводителя дворянства Катеринославської губернії князя М. Урусова розглянули К. Недра та П. Чернобай [7]. Походження з відомого роду, на думку дослідників, дозволило визначити рід занять князя як високопосадовця. Дослідники наголошують, що виховання (в межах традиційного для дворянства), громадська та службова діяльності мали найбільший вплив на формування особистості князя М. Урусова. Доброчинна діяльність князя та його сім'ї, як зазначають дослідники, мала системний характер, зокрема ними була створена система закладів Червоного хреста у Катеринославській губернії

[7, с. 83]. Окремо слід відзначити розділ 4 монографії, у якому К. Недра та П. Чернобай намагаються відтворити «мережу особистих зв'язків князя М. П. Урусова» [7, с. 85]. Так, автори проаналізували місце родини у житті громадського діяча та її вплив, відносини князя з Д. Яворницьким (результатом яких є реалізація культурних та соціальних проєктів).

Досліджуваний період в українській історичній науці характеризується підвищеною увагою до просопографічних студій. Така актуалізація пов'язана з тим, що історики намагаються створювати не просто історико-біографічні, а більш поглиблені особистісні, персоніфіковані дослідження однієї людини або групи осіб. Дослідниця І. Старовойтенко дає визначення просопографії як «якісно новому типу історико-біографічного дослідження особистості, відтворенню на основі джерел її багатогранного соціально-психологічного портрету, який повинен відобразити у відомому діячеві певної галузі «живу» людину у сукупності усіх притаманних їй особистісно-людських даних, а не традиційно формалізовану датами і заслугами постать» [8, с. 7]. Енциклопедія історії України, яка видавалася під егідою Інституту історії України Національної академії наук України, зазначає, що просопографія – це «спеціальна історична дисципліна, що вивчає весь комплекс джерел біографічного та ін. особистісного характеру, а саме: зовнішність, індивідуальні риси та якості, соціальне й етнічне походження, родинні зв'язки, кар'єру, різноманітні життєві обставини тощо з метою створення портретів окремих осіб чи груп, об'єднаних за певними спільними критеріями, для реконструкції минулого як історії людей» [3, с. 40]. Українські дослідники звертали свою увагу на вивчення дворянських родин як Лівобережжя, так і Правобережжя.

Історія роду Потоцьких, а саме тульчинської лінії, стала предметом докторської дисертації Т. Чубіної [10]. Спираючись на широке коло джерел, дослідниця простежила генеалогію роду, суспільно-політичну, меценатську та культурну діяльність його представників з використанням просопографічного методу. Цей метод дозволив розглянути не лише історію роду, а й ту епоху, у якій жили Потоцькі; виокремити індивідуальні якості, духовний світ особистості та її роль у суспільстві та історичних подіях тогочасного періоду, а також зв'язок з попередніми та наступними поколіннями [10, с. 401]. Окреме місце у дослідженні займає аналіз життя та діяльності жінок родини Потоцьких тульчинської лінії. Автор зазначила, що гендерні ролі матері, дружини, сестри, коханки та ін. (могли виконуватись жінками декілька одночасно) не ставали на заваді для їхньої власної самореалізації [10, с. 317]. На думку дослідниці, культурна спадщина Потоцьких «є феноменом української культури кінця XVIII – першої половини XIX ст., а їхні маєтки – великими історико-культурними осередками європейського значення» [10, с. 399].

Вивчала історію роду Марковичів–Маркевичів, діяльність його представників і внесок у спадщину української культури Г. Голубчик [2]. Дослідження виконано із застосуванням методів та принципів «нової сімейної історії». Автор представила вертикальний та горизонтальний типи (рівні) родинності, які полягають у «літературно-науковій традиції роду як «діалогу»

предків і нащадків» та в «ідейних взаємовпливах, спільних культурно–громадських проектах» [2, с. 7]. Г. Голубчик дослідила родовід сім'ї як старшої гілки Марковичів, так і молодшої Маркевичів, зауваживши, що освіта сприяла культурно–інтелектуальній діяльності представників роду [2, с. 171]. Заслугує на увагу розділ, присвячений інтелектуальній спадщині роду та її оцінці в українській історіографії. Автор зробила влучне зауваження щодо доробку Марковичів–Маркевичів, що був репрезентований домінуючими в зазначену епоху напрямками історичної науки (антикварний, критичний, романтичний та народницький) [2, с. 173].

Продовжила вивчення історії роду в межах «нової сімейної історії» Н. Барабаш. Вона відтворила історію та структуру роду Білозерських, зазначаючи, що родини були «включені у велику дружньо–родинно–своєязько–сусідську мережу», що пов'язувало їх з українським культурним оточенням [1, с. 97]. Приділивши увагу гендерному виміру родини Білозерських, автор наголошує, що подружжя Кулішів (а особливо П. О. Куліш) мали значний вплив на жінок досліджуваної сім'ї, на формування суспільних та культурних настанов, які ті, як наслідок, намагалися втілити в культурно–громадському просторі [1, с. 120]. Не обійшла увагою дослідниця життєвий та творчий шлях таких відомих представників родини як В. М. Білозерського та М. М. Білозерського, на яких також великий вплив справили П. Куліш.

Звернулася до просопографії з метою створення портрету української гілки роду Штейнгелів дослідниця І. Кузьміна [6]. Автор реконструювала родовід Штейнгелів та їхньої української гілки, життя її родоначальників в Україні, застосовуючи як офіційні, так і неофіційні джерела, причому роблячи акцент саме на останні. Так, використання епістолярної спадщини Штейнгелів, ділової кореспонденції, мемуарів діячів тогочасної доби дозволили дослідниці більш детально змалювати просопографічний портрет родини. Окремий розділ було присвячено найвизначнішому представнику родини – Федору Штейнгелю – як громадському–політичному та культурному діячеві, приділивши чимало уваги його доброчинній діяльності та внеску в науку, зокрема. Дослідниця наголошує, що українська гілка родини Штейнгелів є яскравим прикладом того, «як упродовж десятиріч під впливом історичних обставин змінювалася національна самоідентифікація родини» – від німецьких лютеран до українських патріотів [6, с. 200].

Отже, сучасні українські науковці активно звертаються до дослідження історико–біографічних та просопографічних аспектів історії дворянства, про що свідчать проаналізовані у статті праці. Автори проаналізували життєвий шлях, суспільно–політичну, громадську, культурну діяльність таких відомих представників дворянства як Г. Галаган, Г. Милорадович, О. Поль, М. Урусов. Дослідники звертали увагу не лише на конкретну особу, яку вивчали, але і на її соціокультурне середовище, яке мало чималий вплив на розвиток особистості. Популярним напрямом дослідження дворянства є просопографічні праці, які покликані створити колективну біографію зазначеної дворянської родини. Дослідники, використовуючи такий метод, вивчали не лише відомих, але й не таких знаних як широкому загалу, так і науковцям, представників родів.

Чималу увагу було приділено впливу на дворянські родини виховання у сім'ї, освіти, родинного кола, оточуючого середовища, соціальних зв'язків, а також зв'язку поколінь.

Список використаних джерел

1. Барабаш Н. О. Рід Білозерських і культурний світ України XIX – початку XX століть / Н. О. Барабаш. – К.: Стило, 2007. – 264 с.
2. Голубчик Г. Д. Рід Марковичів–Маркевичів у культурно–громадському житті України: «Нова сімейна історія»: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.06 / Г. Голубчик. – Дніпропетровськ, 2003. – 209 с.
3. Енциклопедія історії України: у 10 т. / [гол. редкол.: В. А. Смолій]. – К.: Наукова думка, 2012. – Т.9. – Прил.–С. – 944 с.
4. Коваленко О. О. Громадсько–політична та наукова діяльність Г. О. Милорадовича (1839–1905 рр.): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / О. О. Коваленко. – Чернівці, 2011. – 20 с.
5. Кочергін І. О. Олександр Поль: мрії, справи, спадщина / І. О. Кочергін. – Дніпропетровськ: Національна гірнич академія, 2002. – 222 с.
6. Кузьміна І. В. Українська гілка роду Штейнгелів: визначні постаті. Історико–просопографічне дослідження дис. ... канд. іст. наук: 07.00.06 / І. В. Кузьміна. – Київ, 2016. – 240 с.
7. Недра К. М. Почесний громадянин міста Катеринослава – князь М. П. Урусов. Суспільно–політичний портрет / К. М. Недра, П. О. Чорнобай. – Дніпропетровськ: НГУ, 2013. – 159 с.
8. Старовойтенко І. Просопографія: підходи до трактування змісту наукової дисципліни в історіографії / І. Старовойтенко // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. – 2006. – 13. – С.6–27.
9. Тимошенко А. Г. Державна, господарська і громадська діяльність Г. П. Галагана: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / А. Г. Тимошенко. – Харків, 2004. – 20 с.
10. Чубіна Т. Д. Рід Потоцьких в Україні (Тулчинська лінія): суспільно–політичні та культурологічні аспекти: автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.01 / Т. Д. Чубіна. – Донецьк, 2008. – 36 с.
11. Чубіна Т. Д. Просопографія як метод дослідження козацько–старшинських родів / Т. Д. Чубіна // Наукові праці істор. ф-ту Запорізького нац. ун-ту. – Запоріжжя, 2009. – Вип.26. – С.78–85.

References

1. Barabash N. O. Rid Bilozerskykh i kulturnyi svit Ukrainy XIX – pochatku XX stolit / N. O. Barabash. – Kyiv: Stylos, 2007. – 264 s.
2. Holubchik H. D. Rid Markovyichiv–Markevychiv u kulturno–hromadskomu zhytti Ukrainy: «Nova semeina istoriya»: dys. ... kand. ist. nauk: 07.00.06 / H. D. Holubchik. – Dnipropetrovsk, 2003. – 209 s.
3. Entsiklopediia istorii Ukrainy: u 10 t. / [hol. redkol.: V. A. Smolii]. – Kyiv: Naukova dumka, 2012. – T.9. – Pryl.–S. – 944 s.
4. Kovalenko O. O. Hromadsko–politychna ta naukova diialnist H. O. Myloradovycha (1839–1905 rr.): avtoref. dys. ... kand. ist. nauk: 07.00.01 / O. O. Kovalenko. – Chernihiv, 2011. – 20 s.
5. Kocherhin I. O. Oleksandr Pol: mrii, spravy, spadshchyna / I. O. Kocherhin. – Dnipropetrovsk: Natsionalna hirnycha akademiia, 2002. – 222 s.
6. Kuzmina I. V. Ukrainska hilka rodu Shteinheliv: vyznachni postati. Istoryko–prosopohrafichne doslidzhennia dys. ... kand. ist. nauk: 07.00.06 / I. V. Kuzmina. – Kyiv, 2016. – 240 s.
7. Nedria K. M. Pochesnyi hromadianyn mista Katerynoslava – kniaz M. P. Urusov. Suspilno–politychnyi portret / K. M. Nedria, P. O. Chornobai. – Dnipropetrovsk: NHU, 2013. – 159 s.
8. Starovoitenko I. Prosopohrafia: pidkhody do traktuvannia zmistu naukovoï dystsypliny v istoriohrafii / I. Starovoitenko // Spetsialni istorichni dystsypliny: pytannia teorii ta metodyky. – 2006. – 13. – S.6–27.
9. Tymoshenko A. H. Derzhavna, hospodarska i hromadska diialnist H. P. Halahana: avtoref. dys. ... kand. ist. nauk: 07.00.01 / A. H. Tymoshenko. – Kharkiv, 2004. – 20 s.
10. Chubina T. D. Rid Pototskykh v Ukraini (Tulchynska liniia): suspilno–politychni ta kulturolohichni aspekty: avtoref. dys. ... d-ra ist. nauk: 07.00.01 / T. D. Chubina. – Donetsk, 2008. – 36 s.
11. Chubina T. D. Prosopohrafia yak metod doslidzhennia kozatsko–starshynskykh rodiv / T. D. Chubina // Naukovi pratsi istor. f-tu Zaporizkoho nats. un-tu. – Zaporizhzhia, 2009. – Vyp.26. – S.78–85.

Baranenko S. M., post-graduate student of Department of Special Branches of History, Vasyl' Stus Donetsk National University (Ukraine, Vinnytsia), svetlana.baranenko@gmail.com

Historical–biographical and prosopographic researches of nobility in the modern Ukrainian historiography

In this publication the researcher turns her attention to the analysis of works of the contemporary Ukrainian scholars related to historical–biographical and prosopographic research. The purpose of this paper is to analyze works on the study of the way of life and the activities of a single noble and the creation of a collective biography of Ukrainian noble families. The emphasis is placed on the idea that personified history focuses its attention on a particular person, shows its activity, place and role in society, demonstrates its intellectual achievements. The gradual inclusion of information isolated from archives in the scientific circulation should help researchers create more accurate, «brighter» pages on the lives of famous people.

The researcher uses the following historiographic sources: monographs, abstracts, dissertations, in which biographies of individual celebrities and whole families are overviewed. The conclusions of the article prove that the analyzed works concentrate not only on a specific person, but also on the impact of the socio-cultural environment, which had significant influence on the development of the individual. It is noted that a significant part in the formation of personality was based on upbringing in the family, education, relatives, the environment, social relations, as well as the connections between generations. The author expresses the hope that personified history will allow modern Ukrainian scholars to immerse themselves in the study and analysis of events related to the Ukrainian elite prior to 1917, since it was the elite that played a great social, cultural and patriotic role in the life of society.

Keywords: the nobility, the modern Ukrainian historiography, historiography, prosopography.

* * *

УДК 656.078:001.89:629.33(477.82)«19/20»

Бей Н. О.,
кандидат економічних наук,
здобувач, Національна наукова
сільськогосподарська бібліотека НААН
(Україна, Київ), N.bey@ukravto.ua

Еволюція наукових основ виробництва автомобілів на Луцькому автомобільному заводі у другій половині ХХ – на початку ХХІ століть

Визначено еволюцію наукових основ виробництва автомобілів підвищеної прохідності та середніх, великих і надвеликих автобусів на Луцькому автомобільному заводі у другій половині ХХ – на початку ХХІ століть. Встановлено, що із серійним випуском першого вітчизняного позащляховика, на Волині започатковано нову галузь машинобудування – автомобільну. З'ясовано, що впровадження науково-технологічних процесів та передових технологій і технічних удосколень забезпечило виробництво надійних, потужних та зручних автомобілів і автобусів, які відповідають сучасним вимогам міжнародних стандартів. Визначено, що застосування новітніх технологій сприяло підвищенню надійності автомобільних деталей та зниженню потреб електроенергії, кольорових металів та нержавіючої сталі.

Ключові слова: еволюція, наукові основи, науково-технологічні процеси, виробництво автомобілів, виробництво автобусів, автомобілебудування, Луцький автомобільний завод.

Одним із пріоритетних напрямів економіки України є автомобілебудування, визначними ознаками якого стала здатність генерувати інноваційні технології та здійснювати потужний вплив на розвиток інших видів промислової діяльності шляхом формування попиту на товари і послуги підприємств суміжних секторів економіки. Виробництво автомобілів стимулює інноваційну діяльність та сприяє вирішенню низки економіко-енергетичних і соціально-екологічних проблем будь-якої країни. Тому актуальним є встановлення історії розвитку вітчизняних автомобілебудівних підприємств, що найяскравіше розкриває суть становлення економічного потенціалу країни.

В останні десятиріччя встановленню різних напрямів розвитку вітчизняного автомобілебудування присвячені праці багатьох дослідників історії науки і техніки. Зокрема, українські вчені В. А. Богомолів, М. Ф. Дмитриченко, Ю. Ю. Жигуц, В. І. Клименко, О. М. Туренко, Б. І. Хорошун, О. М. Язвінська досліджували історію автомобільного транспорту, історію інженерної діяльності та розвиток наукових досліджень в автомобілебудуванні та ін. Але зазначені історичні дослідження недостатньо відтворюють еволюцію наукових основ виробництва автомобілів на вітчизняних автомобілебудівних підприємствах. Тому, для розвитку автомобілебудування в Україні важливо проаналізувати застосування науково-технологічних процесів та передових технологій і технічних удосколень у виробництві автомобілів підвищеної прохідності та середніх, великих і надвеликих автобусів на Луцькому автомобільному заводі.

Метою статі є визначення становлення та розвитку наукових основ виробництва автомобілів підвищеної прохідності та середніх, великих і надвеликих автобусів на Луцькому автомобільному заводі (нині ДП «Автоскладальний завод №1» ПАТ «АК Богдан Моторс») упродовж другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

Нині одним із провідних виробників автомобілів підвищеної прохідності та середніх, великих і надвеликих автобусів є ДП «Автоскладальний завод №1» ПАТ «АК Богдан Моторс». Його історію започатковано у 1955 р., коли згідно з наказом Міністерства сільського господарства УРСР №486 від 27 серпня 1955 р. Луцький ремонтний завод був введений в експлуатацію [1, с. 158]. Вже у 1956 р. на заводі розпочато виробництво запасних деталей для автомобілів, а також капітальний ремонт автомобілів «ГАЗ–51». У 1957 р. заводом освоєно виробництво транспортерів силосної маси, стендів-візків для складання і розбирання тракторних двигунів.

Відповідно до постанови РМ УРСР №1768 від 13 грудня 1958 р. Луцький ремонтний завод передано у підпорядкування Управління машинобудування та приладобудування Львівського раднаргоспу [1, с. 158]. Згідно з його розпорядженням №498 від 1 серпня 1959 р. – передано у підпорядкування Управління машинобудівної промисловості. Відповідно до постанови Львівського раднаргоспу №649 від 3 вересня 1959 р. завод перейменовано на Луцький машинобудівний завод зі спеціалізацією виготовлення кузовних виробів, автолавок, причепів-автолавок, авторефрижераторів та ін.

З початку 1960 р. випущено першу продукцію Луцького машинобудівного заводу – двовісний причіп-лавка моделі «ЛуМЗ–825». Освоєно випуск нових виробів автомобільної техніки, серед яких автомобіль-лавка «ЛуМЗ–827», автомобіль-рефрижератор «ЛуМЗ–890», причіп-рефрижератор «ЛуМЗ–853». У 1965 р. розпочалося серійне виробництво автомобіля-рефрижератора «ЛуМЗ–890Б» [2, арк. 16], причіпа-рефрижератора «ЛуМЗ–853Б» з холодильною установкою «АР–4», побутової майстерні, виготовленої на основі причіпа-лавки «ЛуМЗ–825» [3, арк. 5].

Перше на Волині авто з'явилося після рішення керівництва УРСР щодо організації на одному з діючих заводів республіки виробництва нової вантажно-пасажирської моделі, спроектованої на основі вузлів та агрегатів автомобіля «Запорожець». Розробниками нового